

Neveljaven zakon.

22. septembra 1868 je bila v sv. Jakoba cerkvi v Ljubljani poroka Alfreda Meningerja viteza Lerchenthal-a z gospodično Marijo Konschegg. Meninger je bil takrat poštni ekspeditor v Novem mestu, Marija Konschegg pa je bila učiteljica v Novem mestu, — in župnik pri sv. Jakobu v Ljubljani je bil za poročenje te dvojice od novomeškega prošta pooblaščen.

Vsled nekega pisma, katerega je pisala Rozarija Perez iz Meksike „svojemu soprogu Alfredu Meningerju“ ovadilo se je c. kr. deželnej sodnji v Ljubljani, da je Meninger, ki je bil prej meksikanski prostovoljec nesrečnega cesarja Maks-a, na sumu, da se je drugič oženil, akoravno njegova prva žena v Meksiki še živi, ter da se je s tem zakrivil hudodelstva dvojnega zakona.

Kazensko postopanje se je začelo, ali moralo je tako dolgo mirovati, da je civilni sodnik izrekel svojo razsodbo o veljavnosti teh dveh zakonov. Ta civilna pravda vršila se je z uradne dolžnosti. Dr. Rozina je bil postavljen za zagovornika zakonske zveze z Rozarijo Perez, — dr. Skedl za zagovornika zakonske zveze z Marijo Konschegg, — in meščan Josip Ogorelec je bil kurator v Meksiki bivajoče Rozarije Perez. Dokazila potrebna za razsodbo te pravde morala so se iskati v Meksiki s posredovanjem nemškega poslanstva pri meksikanskej republiki.

Z razsodbo od 8. novembra 1879, št. 647 je c. kr. okrožno sodišče v Novem mestu takole razsodilo:

Zakon, ki ga je sklenil Alfred Meninger vitez Lerchenthal z gospodično Rozarijo Perez 4. oktobra 1866 v cesarskej dvornej kapeli v Meksiki je veljaven. Zakon pa, ki ga je sklenil ravno tisti Alfred Meninger vitez Lerchenthal z gospodično Marijo Konschegg 22. septembra 1868 v mestnej farnej cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani je zavoljo zadržka že obstoječe zakonske zveze — neveljaven.

To razsodbo sta potrdila c. kr. višje deželno sodišče v Gradcu z odločbo od 17. novembra 1880, št. 8860 in c. kr. najvišji sodni dvor na Dunaji z določbo od 12. julija 1881 št. 3918.

Razlogi prvega sodnika:

Ovadilo se je 18. maja 1871, da je Alfred Meninger vitez Lerchenthal dné 4. oktobra 1866 v Meksiki Meksikanko Rozarijo Perez in potlej 22. septembra 1868, akoravno je prejšnja zakonska zveza še obstala, Marijo Konschegg, takrat učiteljico v Novem mestu, v zakon vzela. Poslednji sklenjeni zakon, ki je s poročnim listom od 28. oktobra 1869 in s priloženim pooblastilom parochi proprii skazan, se oziroma veljavnosti od nobene strani ne podira.

Ali ker se trdi, da se je Lerchenthal že prej jedenkrat oženil in da ta zakon še sedaj obstoji, nasprotoval bi veljavnosti zakona z Marijo Konschegg zadržek §. 62, drž. zak. Razprave torej, ki so se v smislu dvornega dekreta od 23. avgusta 1819 št. 1593 z uradne dolžnosti vršile, pečale so se posebno z razbi-strenjem in osigurjenjem veljavnosti tistega zakona, katerega je vitez Lerchenthal že leta 1866 kot takratni meksikanski pala-tinal-gardist z Rozarijo Perez v Meksiki sklenil.

Te razprave so pokazale sledeče:

1. Vitez Lerchenthal je bil takrat, ko se je z Rozarijo Perez ženil, še samec, rojen leta 1836, in polnopraven. To se vidi iz lista vojaške temeljne knjige K. ad III., iz Meningerjevega lastnega priznanja, iz izpovedeb priseženih svedokov Pavla Hrovata in Karla Wagnerja, katere je pri ženitnej informaciji zaslišal župnik Joaquin Palacios, cesarske župe v Meksiki, dne 14. septembra 1866 in iz potrdila komandanta palačine garde od istega dne.

2. Za Rozarijo Perez, ki je bila takrat 23 let stara, je njena mati Dolores Ladron de Guevara v izvrševanju svoje jej v tem primerljaji pristoječe pravice privolila v zakon hčere Ro-zarije z vitezom Lerchenthalom. To se vidi iz ženitne infor-macije C. ad III. Z isto ženitno informacijo je bilo po prisegi zaročencev in po izpovedbah zapriseženih svedokov Pavla Hrovata, Karla Wagnerja, Romana Pereza in Kaliksta Carilla kot gotovo ustanovljeno, da zaročencema ne nasprotuje noben zakonsk zadržek. Z obojestranskim priznanjem in ker nihče drugače ne trdi, je tudi skazano, da sta oba zaročenca rimskokatoliške vere. Konečno je s potrdilom E. ad III. v originalu, ki ga je dal Ivan Czismadia namestu komandanta palačine garde od 14. septembra 1866, ska-

zано, da je Njegovo Veličanstvo cesar dovolil, da skleneta zakon Alfred Meninger in Rozarija Perez.

To potrdilo je dokaz, ker je original v poročni knjigi nekdanje cesarske župe glavnega mesta Meksike, kakor potrjuje to nemški zvezni konzul, ki zastopa ob jednem avstrijske interese v Meksiki, s svojim poverilom od 27. aprila 1870 na prvi strani ženitne informacije a ad ./. ad 92 sub C. ad III. v zapisniku aktov. To listino je naredilo po ukazu Njegovega Veličanstva cesarja Maksa k temu delu poklicano vojaško oblastvo, — ta listina je torej kot javna listina dokaz za to, kar ima v sebi. Czismadia sicer, ki je to listino za komandanta palačine garde podpisal, v svojem zaslišanji od 30. aprila 1870 pravi, da Njegovo Veličanstvo Maks ni imel vednosti o ženitvi Meningerjevej z Rozarijo Perez. Ali listina zavoljo te izpovedbe ne zgubi nič od svoje dokazilne moči, ker (neoziraje se na to, da je sam Czismadia v svojem nadaljem zaslišanji od 25. julija 1870, ko se mu je povedalo, da njegovo lastno potrdilo tako govori, in se mu je prepis potrdila pokazal, svojo prejšnjo določno izjavo tako popravil, da se ne more na to, da je tisto potrdilo izdal, nič več spomniti) — nikdo ne trdi, da bi bilo omenjeno potrdilo ponarejeno. Fotografična podoba te listine, ki se je naredila pod avtoriteto poslanca nemške zveze, se mora torej smatrati kot taka, katerej se mora verjeti brez pomiselka.

S tem pa je skazana osebna sposobnost obeh zaročencev Meninger-Perez, da skleneta pogodbo po §§. 4 in 34 drž. zak., in da privolita v zakon v smislu §§. 47, 37 in 54 drž. zak. in naredbe vojnega ministra od 14. septembra 1861, št. 3881. V to smer torej se veljavnost omenjenega zakona tem menj podirati more, ker se je zadostilo tudi §§. 56, 69 in 70 nakaza II. k cesarskemu patentu od 8. oktobra 1856, št. 185 drž. zak., ki je bil takrat v veljavi, ko se je zakon sklenil z ozirom na člen IV. §. 1. postave od 25. maja 1868, št. 47 drž. zak.

3. Alfred Meninger je sklenil civilni zakon z Rozarijo Perez pred prefektom cesarske palače A. Pradillo po postavah, ki so bile v Meksiki takrat veljavne, ko se je zakon sklepal.

Da se je civilna poroka zvršila, izvira nedvomno iz naslednjega :

Iz vsebine izpisa iz poročne knjige, katere izpis je potrdil konzul severo-nemške zveze E. Benecke sub C. ad III. od 27. aprila

leta 1870, izvira, da je takratna cesarska domača prefektura cesarjeve palače poslala Joakuinu Palaciosu potrdilo, da je Alfred Meninger z Rozarijo Perez po obstoječih postavah sklenil civilni zakon, in da se vsled tega cerkvena poroka izvršiti zamore. S pismom od 4. aprila 1870 potrjuje Avgustin Pradillo, bivši obristlajtenant itd., da ima v posesti ženitni akt, iz katerega se razvidi poroka palačinega gardista Alfreda Meningerja z Rozarijo Perez. K tej poroki je Pradillo kot prefekt cesarskih palač in kot osoba, katera je po dvornem pravilniku civilni sodnik na dvoru Njegovega Veličanstva cesarja Maksa, torej za to uradno postavljen, — 22. septembra 1866 dovoljenje dal. Pradillo potrjuje nadalje, da se ta akt takole glasi:

Cesarska domača prefektura cesarjeve palače.

22. t. m. sta prišla pred-me, da bi sklenila zakon: palačini gardist Alfred Meninger in gospodičina Rozarija Perez; ko sta po postavi prisegla in zatrdila, da jima ni znan noben zakonsk zadržek, — bila sta poročena. Potlej smo podpisali ta le akt jaz, oba pogodbeni dela in obojestransko po 2 prič.

Grad Chapulterez 22. septembra 1866. Prefekt Pradillo m. p., Alfred Meninger m. p., Rozarija Perez m. p., prvi svedok Horvath m. p., Celixto Carillo m. p., Karl Wagner m. p., Ramon Perez m. p.

Za dokaz pred sodiščem se je to potrdilo naredilo in izdalo v Meksiki 4. aprila 1870. A. Pradillo m. p.

A. Pradillo je bil 23. novembra 1878 sub V. pred sodiščem zaslišan, ter je potrdil resnico vsebine te izjave in da jo je lastno-ročno podpisal, — vender z opazko, da je izvirne akte, iz katerih je vzel prepis, zgubil.

Iz tega se vidi, da je po §. 112 o. sodnega reda skazano, da je bil A. Pradillo v svojej pravici in svojem poklici, ko se je sklenil pred njim civilni zakon, in da se je zvršila civilna poroka, ki se je morala po postavah, ki so takrat v meksikanskem cesarstvu veljale, prej zgoditi, nego cerkvena poroka. Dokaz za to je po §§. 111 in 112 o. sodn. r. popolen, ker je bil A. Pradillo s svojega uradnega stališča kot palačini prefekt in cesarski civilni sodnik zato poklican, da je osvedočal in potrjeval svoja uradna dejanja; k temu še pride, da tudi svedoka poroke Ramon Perez in Caliksto Carillo zatrjujeta, da se je civilna poroka zvršila. S tem

je skazana poroka po §§. 137 in 142 o. sodn. r. Priča Pavel Horvat sicer ne potrdi civilne poroke, ali on pravi, da je bil priča cerkvene poroke Meningerja z Rozarijo in zato se mora misliti, da se ta priča tedanjih dogodkov več ne spomina in civilno poroko s cerkveno poroko zamenjuje. Njegove besede sub O. ad III. torej ne morejo oslabiti prejšnjih dokazov. Brezdvomno je torej, da je Meninger z Rozarijo Perez 22. septembra 1866 pred palačnim prefektom A. Pradillom, ki je opravljal tudi funkcije cesarskega civilnega sodnika, sklenil civilni zakon, kakor je bilo po postavah zapovedano.

4. Alfred Meninger je bil (kakor se iz poročnega lista E. ad III. vidi) 4. oktobra 1866 od tedanjega dvornega kaplana Joakuina Palaciososa v dvornej kapeli v Meksiki z Rozarijo Perez tudi cerkveno poročen, i. s. vpričo poročnih svedokov Karla Wagnerja in Regine Perez. Mašnik, ki jih je poročil, je poročni list sam podpisal. Ta podpis poverja prosekretar meksikanskega nadškofijstva, imenom Luis G. Tornel. Tornelov podpis poverjata notarja Ignacij Burgoa in Creszenz Landgrave. Teh dveh podpisov poverja Licentiat Joaquin Perez in Perez-ev podpis je poverjen od sporočevalca v ministerstvu za vnanje zadeve. Poročni list je tedaj vse vere vreden (§. 112 o. sodn. r.), — tem bolj, ker je bil ta list, kakor vsa druga v tej pravdi iz Meksike došla pisma, pripravljen pod avtoriteto nemškega ministerskega rezidenta, ki tudi avstrijske interese v Meksiki zastopa, — ter se mora smatrati kot popolnem dokazilna, javna listina. Vsled tega je na podlagi poročnega lista po §. 112 o. sodn. r. skazano, da se je zvršila poroka po cerkvenem obredu 4. oktobra 1866 in da sta bila pri tej poroki poročna svedoka Regina Perez in Karel Wagner. Torej se je tudi zadostilo §. 75 drž. zak. oziroma §§. 18 patenta od 8. oktobra 1856 in §. 38 zraven spadajočega nakaza za duhovska zakonska sodišča, ker se je slovesna izjava privoljenja v zakon oddala pred najmenj dvema poročnima svedokoma.

Ostane torej samo to še, da se razpravlja in reši vprašanje, ali je izvršil poroko župnik jednega obeh zaročencev, kakor to zahtevajo §. 75 drž. zak., §. 18 patenta od 8. oktobra 1856 in §. 38 zraven spadajočega nakaza za duhovska zakonska sodišča.

Poroko je izvršil — to je skazano — tedanji dvorni kaplan Joakuin Palacios. Listine, katere za gotovo kažejo, da je bil

Joakuin Palacios za poročenje opravičeni župnik ženina Alfreda Mengerja, kateri je spadal, kot tedanji palačini gardist k spremstvu cesarja Maksa, so sledeče: *a)* papežev breve v latinskem jeziku tedanjemu nadvojvodi, poznejšemu cesarju Maksu, v katerem se govori o želji cesarjevej, da bi smel iz stanu klerikov moža izvoliti, katerega bi imenoval za župnika svoje rodbine in vseh oseb svojega dvora, spremstva in svojih služabnikov. Žal, da je v tem breve nekaj izpuščeno, — konča pa z besedami: *qui quidem sacerdos ab omni episcopali jurisdictione exemptus*; *b)* cesarski ukaz od 19. junija 1865, ki Joakuina Palacios imenuje dvornim kaplanom in *c)* najvišji ukaz od 25. septembra 1860, s katerim se istemu mašniku daje pravica deliti sv. zakramente. Vse te listine so pod črko C. ad III. zapisnika aktov. Na to se ozira tudi izjava E. ad III. bivšega ministra cesarjeve palače M. de Castillo od 30. maja 1874, vsled katere je bil po ukazu cesarja Maksa Joakuin Palacios imenovan dvornim kaplanom, da je delil sv. zakramente v cesarskih poslopih.

Akoravno v prepisu papeževega breve manjkajo baš tiste besede, s katerimi papež vstrezaje želji cesarja Maksa daje zaproseno dovoljenje, da more imenovati župnika zase, za dvor in za spremstvo in služabnike, — se vendar ne sme dvomiti, da je papež omenjeno privoljenje zares dal, kajti konečni zgoraj v originalnem jeziku citirani stavek prepisa: „ta mašnik škofijske jurisdikcije oprost“ — kaže na to, da se je privoljenje s tem pristavkom dalo, da ima mašnik, katerega bode cesar župnikom imenoval, izjemno stališče. Tudi okolnost, da je cesar Maks dvornega kaplana v osobi Joakuina Palacios zares imenoval ter mu z ukazom od 25. septembra 1866 po mašniku Fischerji naložil opravila župnika dvorne kapele pri delitvi sv. zakramentov, — priča za to, da se opirata oba ukaza od 19. junija 1865 in od 25. septembra 1866 samo na omenjeno papeževo dovoljenje. Kajti ne more se misliti, da bi katoliški monarh tako katoliške države, kakor je Meksika, ne bil ravnal v soglasji s papežem, s katerim je — kakor znano — sklenil tudi konkordat in ne more se misliti, da bi bil mašnik Fischer kot član katoliškega duhovstva, ki je v vseh deželah pod tako strogo cerkveno disciplino, papežu nasprotno cesarjev ukaz izpeljal. Vsak dvom pa mora zginiti pred izjavo nadškofijskega sekretarijata v Meksiki od 4. marca 1875 sub F.

ad III., vsled katere se mora po uvaževanju vseh okolnosti, ki zadevujejo pravice bivšega kaplana cesarja Maksa dona Joaquina Palacios, zakon, ki je bil pred njim v kapeli cesarske palače 4. oktobra 1866 mej Alfredom Meningerjem in Rozarijo Perez sklenen, — smatrati kot pravoveljaven zakon.

Ta postavno legalizirana od severonemškega zveznega rezidenta, ki zastopa v Meksiki avstrijske interese, pripravljena izjava je po §§. 111 in 112 o. sodn. r. polen dokaz. Iz nje se tudi vidi in je ravno tako skazano, da je bila poroka sklenena pred dvema pričama z vsemi za njeno veljavnost potrebnimi slovesnostimi.

Alfred Meninger, ki sklenenje zakona v obče in vse ravno popisane delne akte naposebe taji, — pravi in povdarja, da se pred poroko, katero pa taji, po postavi zahtevani oklic ni vršil. Temu nasproti govori, da je mašnik Joaquin Palacios potem ko je zapisal ženitno informacijo C. ad III. zaukazal, da, ker informacija zadostuje, naj se zakon cerkveno okliče in če vsled oklica zakonsk zadržek ne pride na dan, da naj se zaročenca poročita, — potlej govori temu nasproti, da nadškofijsko tajništvo v izjavi od 4. marca 1875 trdi, da so se pri slovesnosti v bistvu spolnile vse tedaj v Meksiki veljavne postave in nazadnje to, da se po §. 99 drž. zak. zmiraj veljavnost zakona domneva in se mora trjen zakonsk zadržek vselej tudi skazati. Mora se tudi na to opozoriti, da je pomanjkanje cerkvenega oklica po §. 94 drž. zak. zaseben zadržek, tukaj pa ni noben v svojih pravicah žaljeni zaprosil, da naj se zakon zaradi te pomanjkljivosti neveljavnim proglasi.

Alfred Meninger pa ni skušal skazati niti tega, da se zakon ni oklical, niti onega, da ima oziroma svoje osebe pravico po §. 96 drž. zak. potegovati se za neveljavnost te zakonske pogodbe.

Ali niti pomanjkanje oklica ne bi moglo storiti zakona neveljavnega, kakor kažejo cerkvene postave, ki so bile takrat v veljavi, ko se je zakon sklepal. §. 56. nakaza za duhovska zakonska sodišča namreč pravi, da cerkev sicer za čistost in dostojnost zakona skrbeti hoče, da pa ne smatra za dobro, število razveznih zadržkov pomnožiti; zavoljo tega je izdala naredbe, za katere terja pokorščino, vendar prestop tistih naredeb ne nareja zakona neveljavnega.

Z ozirom na to, da marginalna opazka zadržke, ki se dado podvrstiti temu paragrafu, imenuje „zadržke dovoljenega zakonskega sklepa,“ da se zadržki naštevajo v §§. 57, 58, 59, 60, 66 in 67,

kakor se vidi iz marginalnih zaznamk pri teh paragrafih, in da se pa v omenjenem §. 60. izrečno pové, da pomanjkljivost oklica ni zakonskemu sklepu razvezni zadržek, — z ozirom na to je pač nedvomno skazano, da se zakon Meninger-Perez celó v tem slučaju, ako bi pomanjkanje oklica skazano bilo, po kanonskem pravu kot neveljaven smatrati ne more.

Ker torej osobna sposobnost Alfreda Meningerja viteza Lerchenthal in Rozarije Perez o času 4. oktobra 1866 sklenenega zakona paragrafom 4 in 34. drž. zak. in naredbi vojnega ministra od 14. septembra 1861 zadostuje, — ker se je poroka izvršila s tistimi slovesnostimi, katere so za veljavnost zakona predpisavale meksikanske postave o času, ko se je zakon sklepal, in ker se je s tem tudi zadostilo predpisom §. 37. drž. zak. in §. 75. nakaza za cerkvena zakonska sodišča k cesarskemu patentu od 8. oktobra 1856, št. 185 državnega zakonika, — se mora zakon, kateri je 4. oktobra 1866 sklenil Alfred Meninger vitez Lerchenthal z Rozarijo Perez v dvorni kapeli v Meksiki pred mašnikom Joaquinom Palaciosom, ki je imel kanonsko pravico cesarskega župnika in da deli sv. zakramente, proglasiti kot veljaven po §. 99. drž. zak. in ces. pat. od 8. oktobra 1856, št. 185 državnega zakonika. To pa tem bolj, ker ta zakonska zaveza popolnoma spada pod uvete, pod katerimi so bili po proklamaciji državljanskega prezidenta meksikanske republike od 5. decembra 1867 sub M. ad III. tudi po razpadu meksikanskega cesarstva vsi zakoni, ki so se v tem času v Meksiki sklenili, kot veljavni pripoznani za republiko.

Ker je tedaj ta zakon mej Meningerjem in Rozarijo Perez veljaven, in oba ta zakonska družeta sedaj še živita, — nasprotno je zakonski zavezi, katero je sklenil isti Alfred Meninger vitez Lerchenthal dokazom poročnega lista od 28. oktobra 1869 dne 22. septembra 1868 pred župnikom cerkve sv. Jakoba v Ljubljani, katerega je po §. 81. drž. zak. pooblastil parochus proprius obeh zaročencev, — zakonski zadržek §. 62. drž. zak. Ko torej popolne razveze prvega zakona nihče niti ne trdi, — a se je ravno nasprotno skazalo, moral se je drugi zakon kot neveljaven proglasiti.

Razlogi drugega sodnika:

Apelirana rajsodba se je morala kazaje na njene razloge potrditi.

Z ozirom na trditve v apelacijskeji pritožbi se sledeče dostavlja:

Osobna sposobnost zaročencev Alfreda Meningerja viteza Lerchenthala in Rozarije Perez za sklenitev zakona 4. oktobra 1866 je dokazana. Alfred Meninger, rojen leta 1836, je bil takrat polnoleten samec in se je takrat, ko je župnik Joaquin Palacios ž njim in z njegovo nevesto 14. septembra 1866, v cesarskeji župi v Meksiki ženitno informacijo napisal, skazal s potrdilom komandanta palačine garde od 14. septembra 1866, da je njemu kot gardistu Njegovo Veličanstvo, cesar Maks, privoljenje v ženitev z Rozarijo Perez dalo.

Original tega dokumenta leži v poročneji knjigi nekdanje cesarske župe glavnega mesta Meksike, kakor je to skazano s certifikatom severonemškega zveznega konzulata od 27. aprila 1870, ki je takrat zastopal avstrijske interese v Meksiki.

Pri isteji ženitneji informaciji izjavila je Dolores Ladron de Guevara, „da izvršujoč pravico, katera jej kot materi pristuje, daje svoje dovoljenje in potrjuje, da 23letna hči Rozarija Perez name-ravani zakon z Alfredom Meningerjem skleplje.“

Tudi te ženitne informacije original je v omenjeneji ženitneji knjigi, kakor to zatrjuje severonemški zvezni konzulat 27. aprila 1870 leta.

Okolnost, do tacega dokaza, kakeršnega zahteva sodni red, za tó, da se je vršil oklic, kateri predpisujejo §§. 14—17. dodatek I. cesarskega patenta od 8. oktobra 1856, št. 158 državnega zakona, nimamo, ta okolnost ne more motiti veljavnosti zakona, ker se pomanjkanje oklica po §. 94. drž. zak. prišteva k zakonskim zadržkom zasebnega prava, — ker nobena stranka zavoljo tega zadržka tožila ni in ker je tak zadržek kanonskemu pravu tuj. Sicer pa se ne more dvomiti, da se je cerkveni oklic zares izvršil, kajti Joachim Palacios kot uradni oskrbnik cesarske župe je ženitno informacijo od 14. septembra 1866 tako-le rešil: „Po predstoječeji informaciji, katero sem za zadostno spoznal, naj se v njej imenovani osobi v cerkvi okličete in potlej, ako ne pride noben zadržek na dan, tudi poročite“. Ravno tisti mašnik Joachim Palacios je potem, ko se je prej izvršila civilna poroka po palačinem prefektu A. Pradillu, 4. oktobra 1866 zaročence cerkveno poročil.

Ta cerkvena poroka 4. oktobra 1866 je v smislu §. 38., dodatek II. cesarskega patenta od 8. oktobra 1856, št. 158 državnega

zakonika po poročnem listu de dato Meksiko 1. junija 1874, ki ga je mašnik Joachim Palacios izdal, sodnoredno dokazana in se v njem tole zatrjuje: „Mašnik Joachim Palacios potrjuje, da je v knjigi, v katerej so zapisane poroke vršivše se v cesarskej župniji, na 15. listu zapisana tale poroka: Tega dne (4. oktobra 1866) sem jaz Joachim Palacios dvorni kaplan in oskrbnik cesarske župe v Meksiki v kapeli cesarske palače v Meksiki bil pričujoč, ko sta sklenila Alfred Meninger in Rozarija Perez zakon po postavah svete rimske cerkve. Poročni svedoki so bili: Karel Wagner in Regina Perez. Alfred Meninger — Rozarija Perez — Regina Perez.

Zastran dokaza, da je bil mašnik Joachim Palacios Alfred Meningerjev parochus proprius ter da je imel oblast, da se pred njim izjavlja slovesno privoljenje v zakon, — se kaže na razloge prvega sodnika. Tukoje se samó to naglašá, da doktor Toma Bacon, tajnik meksikanskega nadškofa, po njegovem naročilu sub F. ad III. potrjuje: „po uvaževanji vseh okolnosti, katere zadevajo pravice bivšega kaplana cesarja Maksimilijana I. mašnika Dona Joaquina Palacios, se mora zakon, kateri sta pred imenovanim mašnikom v kapeli cesarske palače v Meksiki 4. oktobra 1866 sklenila Don Alfred Meninger in Dona Rozarija Perez, smatrati veljavnim, — pri tem zakonu sta bila kot kuma in priče osobno navzoča Don Carlos Wagner in Dona Regina Perez, in pri tej svečanosti se je v bistvu ravnalo po postavah katoliške cerkve, katere so za tistih časov v tej deželi v veljavi bile.“

Ker je po tem, kar se je sedaj povedalo, zakon, kateri je Alfred Meninger vitez Lerchenthal z Rozarijo Perez 4. oktobra 1866 leta v Meksiki sklenil, veljaven, se je moral zakon, kateri je sklenil isti Alfred Meninger 22. septembra 1868 za življenje svoje žene z Marijo Kongschegg proglasiti neveljavnim, ker mu je nasprotoval zadržek §. 62. drž. zak.

Razlogi najvišjega sodnega dvora:

Že v odločilnih razlogih obeh nižjih sodišč se je na podlagi izvršivše se preiskave in pripravljenemu listinskemu dokaznemu materialu popolnoma primerno razpravljalo, da se veljavnost zakona, kateri je sklenil Alfred Meninger vitez Lerchenthal kot takratni cesarsko-meksikanski palačini gardist z Rozarijo Perez

iz Meksike 4. oktobra 1866 v cesarskeji dvorneji kapeli v Meksiki, oziroma osobne sposobnosti za sklenitev zakonske pogodbe (§§. 4. 34. drž. zak.) in ozirom privoljenja obeh v zakon (§. 47, 34. in 54. drž. zak.) ne more napadati. Kajti Alfred Meninger vitez Lerchenthal, rojen v Krapini na Hrvatskem leta 1836, je bil za časa tistega zakona samskega stanu in svojepraven. Mora se smatrati, da je takrat že iz c. kr. avstrijsanske vojne zaveze izstopil, ker je bil po izkazu c. kr. vojnega ministerstva sub K. ad III. že 15. avgusta 1859. iz c. kr. vojske kot realni invalid odpuščen, pozneje pa 15. julija 1864. za meksikansko vojno službo potrjen in 15. februarja 1866 k cesarsko-meksikanski palatinalnej gardi prestavljen in Njegovo Veličanstvo cesar meksikanski je dal dovoljenje, da sklene zakon z Rozarijo Perez iz Meksike, kar se bere v potrdilu komandanta cesarsko-meksikanske palačine garde od 14. septembra 1866. sub E. ad II.

Za takrat 23 let staro nevesto Rozarijo Perez je (kakor se bere v ženitnej informaciji, spisanej v cesarskeji župi v Meksiki 14. septembra 1866 po župniku Joachimu Palaciosu) njena mati Dolores Ladron de Guevara izvršujoč jej v tem primerljaji pristujočo pravieo dala dovoljenje k možitvi svoje hčere Rozarije Perez z Alfredom Meningerjem. Po vsebini ravno te ženitne informacije sta tudi oba zaročenca s slovesno prisego izjavila svojo prosto in določno voljo, da se vzameta v zakon, in potrdila, da nji nemu zakonu z ozirom na obojestransko rimskokatoliško veroizpovedanje ne nasprotuje niti kanonsk niti sicer kakšen drug postaven zadržek. Osobno identiteto, veroizpovedanje obeh zaročencev, njih sklep, da se vzameta v zakon in okolnost, da temu zakonu ne nasprotuje zadržek, ki bi bil znan, so potrdile s svojo prisego tudi priče pri onej ženitnej informaciji zaslišane, i. s. Pavel Horvat, Karel Wagner, Ramon Perez in Kaliksto Carillo. Ozirom vprašanja o osobnej sposobnosti in o izjavi privoljenja v sklep zakonske zaveze ni torej nobene reči, katera bi po postavah, ki so takrat veljale, ko se je zakon sklepal, ter se vsled čl. IV. §. 1 postave od 25. maja 1868, št. 47. državnega zakonika na ta slučaj obrniti morajo, namreč po postavi od 8. oktobra 1856 in po nakazu za duhovenska sodišča o zakonskih rečeh od 8. oktobra 1856, št. 185. državnega zakonika, ki se je kot dodatek II. prej omenjene postave razglasil, — katera bi po teh postavah nasprotovala veljavnosti zakona, ki ga je Alfred

pl. Lerchenthal sklenil 4. oktobra 1866 z Rozarijo Perez v Meksiki. Ker se tiče trditve, da se ta zakon ni poprej oklical in da manjka dokaza, da se je oklic zares vršil, sta že obe nižji sodišči po pravici na to kazali, da je Joachim Palacios, uradni oskrbnik župne cerkve v cesarskej palači, po izvršeni ženi inženirski informaciji 14. septembra 1866 cerkveni oklic omenjenih zaročencev in ako se noben zadržek ne pokaže, tudi poroko zaukazal, in da je isti mašnik potlej 4. oktobra 1866 poroko izvršil, kakor govori vsebina poročne knjige župne v Meksiki sub E. ad III., katera vsebina je potrjena 1. junija 1874. Obe nižji sodišči sta tudi po pravici na to kazali, da je glasom izjave, katero je napisal 4. marca 1875 dr. Toma Baron, tajnik nadškofije v Meksiki po povelji dr. Pelagija Antonija de Labastida y Davalos, poroka Alfreda Meningerja z Rozarijo Perez, katero je mašnik Joachim Palacios kot kaplan cesarja Maksimilijana 4. oktobra 1866 izvršil, veljavna, ker so se pri njej v bistvu vse takrat v Meksiki veljavne postave katoliške cerkve spolnile, — potem na to, da pomanjkanje oklica (po §. 69. drž. zak.) po §. 94. drž. zak. spada k tistim zakonskim zadržkom, katere morejo trditi samó tiste osebe, katere so bile s zakonom, ki se je kljubu temu zadržku sklenil, v svojih pravicah žaljene, v našem primerljaji pa soproga ni zahtevala, da se zakon neveljavnim spozna, sprog Alfred Meninger pa tega zahtevati ne more, ker ni pogojev, pod katerimi se po §. 96. drž. zak. to terjati zamore. Potlej sta kazali obe sodišči po pravici tudi na to, da pomanjkanje oklica po postavah, ki so o času sklenenega zakona v Meksiki v veljavi bile, neveljavnosti tega zakona Meninger-Perez utemeljiti ni moglo. Kajti v nakazu duhovskim sodiščem v zakonskih rečeh, razglašenem kot dodatek II. k postavi od 8. oktobra 1856, št. 185. državnega zakonika se v §. 56. izrekoma razloček dela mej razveznimi zadržki in tistimi zadržki, kateri zakona ne delajo neveljavnega, vendar pa so zadržki dovoljenega zakonskega sklepanja. Mej zadržke poslednje vrste, ki so naštetí v §§. 57, 58, 59, 60, 66, 67 pod št. 1, 2, 3, 4, 5, 6, je sicer pomanjkanje oklica, ki ga ukazuje §. 60. — in v §. 65. je bilo določeno, da se pred izvršenim oklicem zakon na dovoljen način skleniti ne more. Zavoljo teh besed §. 65. in zavoljo tega, ker je ta §. podvrsten pod določbe o tistih zadržkih, ki po §. 56. sicer nasprotujejo dovoljeni zakonski zvezi, ki pa neveljavnosti zakona za nasledek nimajo, — se torej ta zakon

ne more spoznati kot neveljaven, ako bi se zakon tudi ne bil na pravi način oklical.

Po vsebini že večkrat omenjene ženitne informacije C. ad III je prefekt cesarske palače v Meksiki A. Pradillo 24. septembra 1866 dvornemu kaplanu Joaquinu Palaciosu pismeno sporočil, da je gardist Alfred Meninger z Rozarijo Perez civilen zakon po postavah sklenil, in da se zatorej cerkvena poroka vršiti zamore.

Z listino ddto. Meksiko 4. aprila 1870 zatrjuje Augustin Pradillo eksobristlajtenant etc., da je v njegovej posestvi ženitni akt o zakonskej zvezi palačinega gardista Alfreda Meningerja z Rozarijo Perez in da je k temu aktu on sam kot prefekt cesarskih palač, kateremu je po dvornem pravilniku izročen bil urad civilnega sodnika na dvoru Njegovega Veličanstva cesarja Maksimilijana, 22. septembra 1866 dal dovoljenje. Ta akt kaže, da sta 22. septembra 1866 pred prefekturo cesarskih palač prišla gardist Alfred Meninger in Rozarija Perez, da bi sklenila civilen zakon, da sta, kakor je predpisano, prisegla in da sta bila potem, ko sta zatrdila, da jima ni noben zakonsk zadržek znan, tudi poročena, — potlej, da so ta akt podpisali v gradu Chapultepez 22. septembra 1866 prefekt Pradillo, oba pogodbenika in obojestranske priče Horvat, Kaliksto, Carillo, Karel Wagner, Ramon Perez.

Resničnost vsebine tega akta in pristnost o tem napisane izjave je A. Pradillo tudi pri svojem zaslišanji 23. novembra 1878 sub V. potrdil ali povedal, da tistega ženitnega akta več nima. Tako so pri zaslišanji sub H ad III potrdile priče Ramon Perez in Kaliksto Carillo civilno poroko in pravico gradskega prefekta za taka opravila.

Ni treba tu preiskovati, ali te listine zadostujejo, kakor pravite obe nižji sodišči, da bi se moglo smatrati kot dokazano, da se je mej Alfredom Meningerjem in Rozarijo Perez dogodila civilna poroka pod postavnimi pogoji in s pravnim dejstvom, kajti akoravno se morajo po §. 37 drž. zak. tista pravna opravila, katera skleplje avstrijski državljan z inozemcem v inozemstvu, izvemši v §. 37 samem zaznamovane izjemne slúčaje, presojeti po postavah kraja, kjer se je opravilo sklenilo, — vender prvič ni dokazano, da je po meksikanskih postavah cerkveno sklenen zakon neveljaven, zato, ker se ni pred njim civilna poroka dogodila, in drugič ni

protidokaza proti zgorej omenjenim izpovedbam svedokov, ki trdijo da je bila civilna poroka.

Kar se tiče vprašanja, ali je ta zakon Alfred Meningerjev z Rozarijo Perez veljaven po avstrijskih postavah, velja tole: Za veljavnost zakona mej katoličani ni treba, da se pred cerkveno poroko vpričo rednega dušnega pastirja vrši civilna poroka niti po predpisih občnega državljanskega zakonika niti po določbah zakonske postave od 8. oktobra 1856 št. 185 državnega zakonika, zato se sploh ni treba več zato meniti ali je dokazano ali ne, da in kako sta bila Alfred Meninger in Rozarija Perez civilno poročena. Oziroma na to, ali sta bila ta dva cerkveno poročena, je skazano s poročnim listom E ad III resp. s potrdilom, katero je izdal mašnik Joaquin Palacios na temelji poročne knjige o porokah izvršenih v cesarskeji župi v Meksiki in katero potrdilo je lastnoročno podpisal, da sta bila 4. oktobra 1866 vpričo imenovanega mašnika kot dvornega kaplana in oskrbnika cesarske župe v Meksiki v kapeli meksikanske palače poročena Alfred Meninger in Rozarija Perez po postavah svete katoliške cerkve v navzočnosti poročnih svedokov Karla Wagnerja in Regine Perez. Po vsebini tega potrdila se je torej zadostilo določbam §. 75 drž. zak., resp. §. 18 zakonske postave od 8. oktobra 1856, št. 185 državnega zakonika in §. 38 nakaza duhovskim sodiščem o zakonskih rečeh.

Zagovornik zakona, ki se je neveljavnim proglasil, trdi v revizijskeji pritožbi, da navzočnost poročnih prič pri poroki 4. oktobra 1866 ni konstatirana, ker se priča Karel Wagner pozneje ni mogel več najti in se zdi, da je ta priča nekaka mistična osoba (to ni res, ker je bil Karl Wagner glasom C ad III pri ženitneji informaciji za pričo zaslišan) — in ker bi se druga priča Regina Perez ne bila smela podpisati s svojim prirojenim imenom, ampak bi se morala podpisati s svojim primoženim imenom. Ta trditev pa je brez vsake važnosti, ker se na ponarejo dotične poročne knjige in na ponarejo potrdila, katero je na podlagi tiste knjige izdal 1. junija 1874 mašnik Joaquin Palacios, na noben način misliti ne more — saj si nihče kaj takega trditi ni upal.

Zatorej bodi govor samo še o vprašanji, ali se more priznati mašnik Joaquin Palacios, ki je zaročence 4. oktobra 1866 poročil, kot župnik jednega izmej obeh zaročencev, ki je po §. 75 drž. zak. resp. §. 18 zakonske postave in §. 38 nakaza od 8. oktobra

1856, št. 185 državnega zakonika za poročevanje poklican. V tem oziru je skazano, da je omenjeno poroko izvršil mašnik Joaquin Palacios kot dvorni kaplan in upravitelj cesarske župe v Meksiki. Ne more se o tem dvomiti, da je bil imenovani mašnik v omenjenej lastnosti za poročevanje opravičeni župnik palačinega gardista ženina Alfreda Meningerja, ki je spadal k spremstvu Njegovega Veličanstva cesarja Maksimilijana meksikanskega. Breve Njegove Svetosti papeža Pija IX. C ad III kaže, da je bil mašnik Joaquin Palacios za oskrbovanje dušnega pastirstva nad osobami spadajočimi k spremstvu meksikanskega cesarja pooblaščen. Ta breve se sklicuje na željo, katero je izrazil Njegova cesarska visokost takratni nadvojvoda in poznejši cesar Maksimilijan, da bi si mogel iz duhovenstva izbrati moža, katerega bi postavil za župnika svoje družine in vsih osob svojega dvora in spremstva in svojih služabnikov. Ta breve nima v prepisu, ki pred nami leži, nobenega mesta, na katerem bi bila izrečena naravnost papeževa spolnitev one želje; ali zadnje besede v prepisu: „qui quidem Sacerdos ab omni episcopali jurisdictione exemptus“ — ne dado dvomiti, da je imel papežev stol voljo dovoliti, da se postavi mašnik s tako eksemtnim stališčem. Na prepisu tega breve, ki je mej listinami C ad III in je bil z drugimi vred po uradnem potu pripravljen, se vidi tudi opazka, da je cesar Maksimilijan baš na podlagi tega breve mašnika Joaquina Palacios imenoval dvornim kaplanom cesarskega dvora v Meksiki. To imenovanje se je zgodilo s cesarskim ukazom ddt. Puebla 19. junija 1865 sub C ad III, — temu ukazu sledi intimacija ddt. Chapultepez 25. septembra 1866, vsled katere so se po cesarskem ukazu mašniku Joaquinu Palaciosu pri delitvi sv. zakramentov podelile funkcije župnika dvorne kapele. Nazadnje imamo še sub E ad III potrdilo ddt. Meksiko 30. maja 1874, katero je izdal M. de Castillo, ki je bil vodja generalne intendance civilne liste in ministerstva cesarske hiše, in katero govori, da je bil po ukazu Njegovega Veličanstva cesarja Maksimilijana mašnik Joaquin Palacios dvornim kaplanom imenovan in postavljen, da deli sv. zakramente v cesarskih poslopjih. Ako se vrh tega uvažuje, da že zgoraj citirana izjava, katero je izdalo tajništvo nadškofijsko v Meksiki 4. marca 1875 sub F ad III, trdi, da se mora zakon, kateri sta sklenila Alfred Meninger in Rozarija Perez 4. oktobra 1866 pred maš-

nikom Joaquínom Palaciosom, smatrati veljavnim i. s. izrečno tudi ozirom na tiste okoliščine, katere zadevujejo pravice tega mašnika kot bivšega kaplana cesarja Maksimilijana, ako se torej to uvažuje, se pač veljavnost tega zakona tudi ozirom na vprašanje o kompetenci mašnika, pred katerim se je zakon sklenil, ne more podirati, — tem manj, ker se ne more zaznati, da bi bila avstrijska sodišča poklicana, da preiskujejo in sodijo, ali je Njegovo Veličanstvo cesar Maksimilijan meksikanski imel moč, da postavi mašnika Joaquína Palaciosoa neodvisno od tega, ali papež potrdi izvoljeno osebo, za dvornega kaplana in upravitelja cesarske župe v Meksiki in da mu naloži delitev sv. zakramentov.

Po teh podatkih izvršivše se preiskave, kateri so konstatirani z listinami, ki so vse v dokazilnej obliki in po uradnem potu pripravljene, ste se morali potrditi slični razsodbi obeh nižjih sodišč, ker sta vtemeljeni v položnji reči in v postavi. +c.

O naših pravnih reformah.

VI.

Središče vsake pravde, bodi si pismene, bodi si ustne je dokaz. Trditve sama na sebi niti v tožbi niti v odgovoru ne zadostuje in nima pravne veljave, ampak dokaza je treba. Dokaz je celota uzrokov za juridično resnico pravnih trditve. In ta dokazana resnica je ali samo formalna, kakor pri sedanji pismeni obravnavi, ali pa meritorična, dejanstvena, na katero meri ustno postopanje. Pri pismeni in tajni obravnavi navaja postava taksativno vse pogoje, kdaj da je dokaz izvršil se. Ali je resnica dokazana, ali ne, zato se pismeni postopnik ne briga. Njemu je oblika vse, stvar, za katero je nastal prepis, nič. Za popolni dokaz sta na priliko potrebni dve priči, javno ali tudi privatno pismo, jedna priča in dopolnilna prisega, glavna prisega itd. Ali so izjave prič verjetne, ali je morda celo jasno, da so krivične, ali je očitno, da je stranka krivo prisegla, da je pismo, proti kateremu se pa mej pravdo ni ugovarjalo, falzifikat, na vse to civilni sodnik nima ozirati se. Kar zadostuje oblikam civilnega postopnika,